

УДК 347.2/3

Гуйван Петро Дмитрович,

кандидат юридичних наук, докторант, заслужений юрист України
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

СТРОКИ ЗАХИСТУ ПРАВА: МАТЕРІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ І ПРОЦЕСУАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ

Постановка проблеми. Предмет правового інституту позовної давності це відносини, пов'язані з можливістю примусового захисту порушеного матеріального права. Цивільне законодавство встановило певні критерії, відповідно до яких суб'єктивне право особи можна визнати порушеним. За загальним правилом від такого моменту порушене право може отримати захист з допомогою правозастосовного органу, а вимога кредитора набуває позовного забезпечення. Саме такі вимоги притаманні охоронним зобов'язанням, які мають позовний характер (характер звернення особи до суду про застосування до порушника права засобів примусу) і підпадають під дію позовної давності.

Захист права – це реалізація охоронно-правового відношення, яке виникає у разі правопорушення. З матеріально-правової точки зору захист охоплюється механізмами, притаманними охоронному відношенню, коли управнена особа – носій порушеного права – пред'являє вимогу щодо усунення порушення та його наслідків, а зобов'язаний суб'єкт мусить виконати цю вимогу. При цьому для реалізації даного охоронного правовідношення в установленому процесуальному порядку досить часто долучається спеціальний уповноважений державою орган – суд. Він забезпечує виконання охоронного обов'язку за допомогою застосування державного примусу. І з цього боку, строки захисту порушеного права розглядаються як час тривалості відповідних процесуальних дій, періоди розгляду справи. Саме в даному контексті тлумачаться розумні строки в сенсі ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [1].

Стан дослідження теми. В національному законодавстві та науковій доктрині немає єдності з приводу того, яким законодавством повинен опо-

середковуватися механізм звернення особи за судовим захистом, зокрема у темпоральній площині. Уже сам той факт, що окремі питання щодо обчислення перебігу давнісних строків (зокрема тих, що стосуються строків звернення до адміністративного суду) поміщені у Главі 6 «Процесуальні строки» процесуального кодексу (ст. 122 КАСУ), переконливо свідчить про всю складність питання стосовно матеріально- чи процесуально-правової природи цього інституту. Як результат, маємо численні випадки, коли при регулюванні охоронних відносин закон невіправдано кваліфікує фактично давнісні за сутністю періоди як строки звернення до суду, наприклад, це вказано у статті 233 КЗпП України. Можна погодитися з висловленою Ю.Коцубіним думкою про невдалість подібного законодавчого визначення [2, с. 32]. Адже вказані періоди часу, які закон кваліфікує як строки звернення до суду, є періодами, коли у особи-потерпілого існує матеріальне право на пред'явлення позову, тобто позовне домагання.

Слід провести чітке розмежування між матеріальним правом на позов та процесуальним правом на звернення до суду. І таке розмежування має ґрунтуватися саме на різній сутності, неоднаковому призначенні та особливостях правового регулювання тих суб'єктивних прав, які належать уповноваженому і обмежуються цими темпоральними вимірами. При цьому слід враховувати, що, по-перше, в доктрині строками звернення до юрисдикційного органу прийнято називати процесуальні строки, тоді як є цілком очевидною матеріально-правова природа проміжку часу, протягом якого існує позовне домагання, а по-друге, в нашому законодавстві вже існує належним чином розроблений інститут позовної давності, який здійснює правове регулювання цього самого явища.

Питання стосовно взаємозв'язку матеріальних та процесуальних ознак правового регламентування строків захисту порушеного права шляхом звернення з позовом до суду не таке вже й просте. Численні дослідники, такі як О.С. Йоффе, В.М. Гордон, К.С. Юдельсон, М.А. Гурвич, А.А. Добровольський, Є.О. Крашенінников, С.В. Сарбаш, В.А. Рахмілович, та судова практика намагаються напрацювати та запровадити, науково обґрунтовуючи, цілісну концепцію, виходячи із сутності інституту позовної давності як матеріально-правового явища. З деякими напрацюваннями ми можемо погодитися. Однак дана робота ще далеко не завершена. Наразі належній оцінці, і зокрема, то є метою даної статті, підлягає дослідження та вирішення питання про взаємодію матеріально-правових та процесуально-правових чинників при темпоральному регулюванні позовного захисту прав особи. При цьому насамперед мусимо виходити з того, що матеріальне право, у тому числі і у часовому його вимірі, реалізується шляхом задіяння процесуальних механізмів, у цьому полягає двоєдність специфічного інструментарію, тож має бути віднайдено необхідний баланс задля досягнення найбільшої ефективності права.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Головним вірним критерієм оцінки юридичної сутності давнісного позовного строку, що дозволяє виявити його юридичну природу, є правові наслідки, які настають із закінченням його перебігу. За загально визнаним положенням будь-яке суб'єктивне право виникає, змінюється і припиняється з огляду на певні юридичні факти. Процес утворення чи трансформації суб'єктивного права обов'язково проходить стадію юридичного факту [3, с. 20]. Зокрема, для суб'єктивного матеріального права таким юридичним фактом є його порушення з боку зобов'язаної особи: невиконання обов'язку, заперечення чи оспорювання права тощо. Тобто до правового статусу особи як необхідної передумови участі у правовідношенні додається певна додаткова умова, яка породжує нове відношення. Виникає охоронне матеріально-правове відношення, цивільне право набуває здатності до примусового виконання. Іншими словами, у правоволодільця з'являється право на судовий захист, яке ще зветься правом на позов в матеріальному сенсі. Однією із основних характеристик такого права є те, що воно підлягає задоволенню: особа може отримати судовий захист свого порушеного права, якщо звернеться до суду протягом встановлених законом давнісних

строків. Реалізація особою свого охоронного права шляхом судового примусу, окрім інших передумов, може здійснитися тоді, коли суб'єкт, права якого порушені, звернувся до суду з дотриманням певних строків, встановлених законодавством. Саме з моменту виникнення права на позов починається перебіг позовної давності. Непред'явлення позову протягом зазначеного періоду тягне за собою можливість втрати судового захисту права в зв'язку зі збігом позовної давності, тобто – з погашенням матеріального права на позов. Захист порушеного права особи при зверненні її до суду поза вказаними строками теж має місце, але це радше виключення, ніж правило, і таке виключення також регламентується чинними правовими нормами

Як відомо, матеріально-правове відношення щодо захисту права реалізується у процесуальній формі шляхом звернення до юрисдикційного органу. При цьому право на звернення до суду за захистом в науці розуміється як право на позов в процесуальному сенсі, тобто право зацікавленої особи на порушення судового процесу з розгляду та вирішення конкретного спору. Право на звернення до суду відокремлене від суб'єктивного матеріального права: зацікавлена особа може звернутися до суду за захистом незалежно від того, чи перебуває вона в матеріально-правових відносинах з відповідачем, чи порушене її право, чи потребує зазначене матеріальне право захисту. Наявність чи відсутність у особи матеріального права, факт порушення його відповідачем встановлюється вже під час розгляду спору по суті. Проте для початку судового розгляду важливими є процесуальні передумови пред'явлення позову та дотримання порядку звернення до суду. По суті, йдеться про наявність суб'єктивного процесуального права на позов як умову приведення в дію механізму процесуальних засобів захисту і, зрештою, як умову отримання судового захисту порушеного матеріального права чи інтересу. Таким чином, від наявності процесуального права на позов залежить реалізація матеріального права на позов. В цьому і полягає дуалістичність права на судовий захист: це питання як матеріального, так і процесуального права [4, с. 59–62]. Матеріальне право на позов полягає у можливості отримати примусову реалізацію дійсно належного особі та порушеного чи оспорюваного суб'єктивного цивільного права. Процесуальне ж право на захист містить в собі можливість проведення судової діяльності з метою розгляду і вирішення спору.

Наведене приводить до висновку, що строк здійснення (не існування) матеріального права на судовий захист суттєво залежить від наявності чи відсутності права на звернення до суду за судовим захистом. Адже відсутність процесуального права на позов тягне повернення позовної заяви чи, якщо певні обставини будуть виявлені при розгляді справи, – закінчення процесу без вирішення спору по суті. В будь-якому разі вказані наслідки відповідно до ст. 265 ЦК України не впливають на перебіг позовної давності: після її спливу втрачається матеріальне право на позов. Важливість даного питання ще й у тому, що безпідставне повернення позову чи припинення процесу тягне порушення матеріального права особи на судовий захист.

Отже, від наявності у особи процесуального права на звернення до суду напряму залежить реалізація гарантованого законом права на судовий захист порушеного матеріального права чи інтересу. Тому проаналізуємо складові частини процесуального права на позов. В науці цивільного процесу прийнято вважати, що право на звернення до суду буде наявним, якщо існують, по-перше, передумови права на пред'явлення позову, а по-друге, виконані умови здійснення права на пред'явлення позову. За наявності передумов права на пред'явлення позову особа отримує суб'єктивне право на звернення до суду з конкретною вимогою [5, с. 206]. Наявність зазначених передумов встановлюється судом при пред'явленні позову (хоча іноді може встановлюватися і в ході процесу), і якщо вони відсутні, суд не може розглядати справу, а коли це виявиться після порушення провадження – припиняє процес. При цьому повторне звернення до суду з даного питання неможливе, оскільки перешкоди щодо виникнення суб'єктивного права на звернення до суду усунути неможливо. Цивільне процесуальне законодавство України до передумов права на звернення до суду за захистом відносить: підвідомчість спору суду; наявність у позивача цивільної процесуальної дієздатності; відсутність в провадженні суду спору між тими ж сторонами, про той же предмет і з тих же підстав; відсутність такого, що набрало законної сили, судового рішення по спору між тими ж сторонами, про той же предмет і з тих же підстав; відсутність судової ухвали про прийняття відмови від позову або про затвердження мирової угоди сторін, що набрала законної сили; відсутність договору між сторонами про передачу даного спору на вирішення третейського суду, дотримання досудового

порядку вирішення спору, якщо такий порядок є обов'язковим.

Розглянемо окремо дані передумови права на звернення до суду та оцінимо їх вплив на строки існування матеріального права на позов. Як уже вказувалося, крім передумов права на звернення до суду за судовим захистом, право на позов в процесуальному сенсі залежить також і від умов здійснення права на пред'явлення позову. Іншими словами, процесуальне право на позов відсутнє, якщо не дотриманий механізм звернення до юрисдикційного органу. Порядок звернення до суду також врегульований чинним українським законодавством і охоплює наступні умови: справа має бути підсудна даному судові; особа, що звернулася до суду повинна бути процесуально дієздатною; заява від імені заінтересованої особи повинна подаватися повноважним суб'єктом; позовна заява мусить пред'являтися з дотриманням встановлених законом змісту і форми та в належній кількості примірників і доданих до неї документів; в належних розмірах має бути сплачено судовий збір. На відміну від передумов права на звернення до суду, недоліки, пов'язані з недотриманням порядку пред'явлення позову, можуть бути усунуті, що своєю чергою усуває перешкоди для початку процесу.

В юридичній науці продовжує обговорюватися питання щодо процесуального відокремлення проваджень стосовно суті пред'явленого позову та оцінки чинників, пов'язаних з пропуском позовної давності. Зокрема, пропонується питання про відновлення давнісного строку вирішувати в окремому засіданні. Якщо суд не відновить пропущеного строку, подальший розгляд справи по суті не потрібен, оскільки суд все рівно відмовить у позові з огляду на сплив давності [6, с. 107–109]. У літературі свого часу також були викладені міркування стосовно того, що заради процесуальної економії правозастосовний орган, встановивши факт спливу позовної давності, мусить відмовити в позові саме з цієї причини, не вдаючись взагалі до аналізу всіх доказів по справі та до дослідження інших обставин спору [7, с. 31]. Вказана позиція знайшла своє відтворення у ч. 2 ст. 123 КАСУ. Вона заслуговує на критичну оцінку. Річ у тім, що наш законодавець, нормуючи адміністративно-процесуальні відносини, фактично повернувся до правових конфігурацій, які домінували понад півтора століття тому, коли діяло правило, відповідно до якого при посиланні відповідача на пропуск позивачем позовної давності суд передусім мав розглянути цей аргумент, і якщо позовне

домагання дійсно погашене давністю, позов відхиляється без будь-якого дослідження прав сторін [8; 9, с. 167]. Можна погодитися з О.С. Йоффе, котрий вказував, що суд зобов'язаний прийняти позовну заяву навіть у тому разі, коли вже в момент її подання стає очевидним, що позов пред'являється з пропуском строку давності. Така вимога закону не є формальною. Перебіг давності може зупинятися, перериватися, а перевірити з повною достовірністю факт наявності або відсутності цих обставин можна лише в результаті розгляду справи [10, с. 261].

Дійсно, якщо при розгляді спору буде прийняте рішення про відмову у задоволенні позову в зв'язку з пропуском давності, коли позовна давність спливла, і немає поважних причин для її відновлення, це не вирішить питання про підставність та обґрунтованість самих позовних вимог. В літературі пропонувалося вирішити дане питання, надавши можливість відповідачу відмовитися від застосування позовної давності та вимагати розгляду справи по суті [11, с. 11]. Така ж можливість для відповідача не заявляти про застосування давності, що позбавляє суд права на самостійне її застосування, вказана у ч. 3 ст. 267 ЦКУ. Проте дана новація не вирішує поставленої проблеми. Досить часто для учасників спору важливо не тільки визначити його результат (і тут вирішальним фактором може стати застосування позовної давності до прострочених вимог), але й установлення правомірності та обґрунтованості вимог. Останній показник тісно пов'язаний із самим фактом спливу давності на час звернення до суду.

В такому разі запропонований варіант альтернативного вирішення спору (або з застосуванням давності, або по суті вимог) не підходить. Для того, аби відмовити особі в позові з огляду на пропуск давності, суд зобов'язаний розглянути справу по суті. Інакше він просто не зможе встановити, чи починався перебіг позовної давності, а відтак, – що він закінчився, і коли це відбулося. Адже за змістом частини першої статті 261 ЦК України позовна давність застосовується лише за наявності порушення права особи. А порушення може відбутися тільки за умови належності суб'єктивного права позивачеві. Тобто позовна давність почнеться (а відтак, і може скінчитися), якщо відповідачем було порушене належне особі матеріальне право. Отже, перш ніж застосовувати позовну давність, суд повинен з'ясувати та зазначити в судовому рішенні, чи порушене право або охоронюваний законом інтерес позивача, за захистом якого той звернувся до суду. У разі коли такі право чи інтерес

не порушені, суд відмовляє в позові з підстав його необґрунтованості. І лише якщо буде встановлено, що право або охоронюваний законом інтерес особи дійсно порушені, але позовна давність спливла і про це зроблено заяву іншою стороною у справі, суд відмовляє в позові у зв'язку зі спливом позовної давності – за відсутності наведених позивачем поважних причин її пропусчення.

Про це чітко вказано в ухвалі ВССУ від 23 січня 2013 по справі №6-44041св12. Зокрема, у ній зазначено, що у п. 4 постанови Пленуму Верховного Суду України від 6 листопада 1992 року № 6 (із змінами) «Про практику розгляду судами трудових спорів» судам роз'яснено, що якщо місячний чи тримісячний строк пропущено без поважних причин, у позові може бути відмовлено з цих підстав. Таким чином, відмовити в позові через пропуск без поважних причин строку звернення до суду можливо лише в тому разі, коли позов є обґрунтованим. У разі безпідставності позовних вимог при пропуску строку звернення до суду в позові належить відмовити за безпідставністю позовних вимог.

Публічно-правовою метою здійснення правосуддя є, зокрема, встановлення реального правового статусу учасників спірних правовідносин. Тому навіть за умови відмови в позові учасникам спору, а іноді і третім особам, буває важливо досягти визначеності у даному питанні. Відтак, із судового рішення має чітко випливати відповідь на наступні питання: 1) чи належало позивачеві на момент порушення регулятивне суб'єктивне матеріальне право, за захистом якого він звернувся? 2) Чи відбулося порушення даного права тим способом, який вказує заявник? 3) Чи є відповідач правопорушником? 4) Чи забезпечений законодавчо захист порушеного матеріального права? Це означає, що юрисдикційний орган за будь-яких обставин має з'ясувати всі обставини, що стосуються поставлених питань. При цьому, якщо буде встановлено безпідставність вимог особи, що пред'явила позов (наприклад, вона вже не володіла матеріальним правом на момент порушення чи це право порушене не відповідачем), позовна давність за пред'явленням домаганням взагалі не починалася, отже і не могла скінчитися. У такому разі відмова в позові має обґрунтовуватися саме безпідставністю вимог. І навпаки, відмова у задоволенні позову з причини пропуску позовної давності має чітко означати, що правозастосовним органом встановлено належність порушеного відповідачам суб'єктивного матеріального права позивачеві, але дане

право втратило свою захисну властивість в зв'язку з задоволенням охоронної вимоги.

З огляду на сказане на критичну оцінку заслуговує теза, згідно з якою відновлення позовної давності призначене лише для подальшої судової оцінки підставності матеріально-правової вимоги, заявленої позивачем [12, с. 107]. На думку авторів даної концепції, правозастосовний орган спочатку відновлює пропущений давнісний строк, а потім вирішує питання стосовно наявності чи відсутності у позивача матеріального права, за захистом якого він звернувся, та питання щодо факту порушення цього права. Насправді це не так, як переконливо доведено вище.

Охоронне правовідношення може реалізуватися не лише в разі вчинення відповідних позитивних дій управленою та зобов'язаною особами, а й шляхом участі в ньому відповідних юрисдикційних органів, діяльність котрих регламентується процесуальними нормами. Втім, цей факт, ніяк не призводить до ототожнення процесуальних правовідносин з охоронними матеріальними. Суб'єктивне матеріальне право у охоронних правовідносинах це право на захист. Відповідно йому кореспондує юридичний обов'язок іншої особи (осіб) зносити заходи примусового впливу [13, с. 128]. При цьому управлений суб'єкт наділений повноваженнями на вчинення власних дій та вимагання необхідної поведінки від зобов'язаної особи. Що ж стосується вимоги до державного юрисдикційного органу, то вона не входить до складу охоронного суб'єктивного права [14, с. 29–30]. Мета процесу – встановлення об'єктивної істини, охоронне ж відношення існує незалежно від того, встановлена об'єктивна істина чи ні [15, с. 95].

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. З викладеного можемо зробити певні висновки. Здійснення повноважень, закладених у охоронних правовідно-

синах, відбувається у процесуальній формі, яка є засобом їх реалізації. В цьому, власне, і полягає нерозривний зв'язок матеріального права з процесуальним: матеріальні охоронні відносини виникають і реалізуються паралельно з розвитком процесуальних. Саме термінологічне визначення правового інституту – позовна давність – свідчить про взаємопов'язаність коментованого юридичного явища, з одного боку, з формою реалізації захисного права (у процесуальній формі позову), з іншого – з тривалістю права на захист. Закінчення строку, що обмежує матеріальне охоронне право, тягне відмову в позові, і рішення про таку відмову можна винести лише в судовому засіданні при розгляді справи по суті. Своєю чергою для того, щоб цей розгляд відбувся, суд повинен прийняти до розгляду заяву після того, як позовна давність скінчилася. Отже, якщо давнісний строк минув, можливість звернення до суду не втрачається.

Враховуючи викладене, у статті 233 КЗпП України, котра регулює порядок судового вирішення трудових спорів, а також у ст. 122 КАСУ насправді фактично йдеться не про строки для подання позовної заяви, а про позовну давність. Якби позовна давність була процесуальним строком для звернення до суду з позовною вимогою, то її закінчення тягло б втрату особою процесуального права на позов, що, безумовно, мусило б призвести до відсутності процесу або до його припинення без вирішення спору по суті. Насправді, чинне законодавство такого наслідку не встановлює, а навпаки, передбачає можливість відмови у позові в зв'язку із пропуском позовної давності, тобто втрату права на позов у матеріальному сенсі.

Сказане підтверджується судовою практикою, яка застосовує усі правові механізми щодо обчислення початкового терміну матеріального права на позов, часу його існування, наслідків спливу згідно з усталеними цивільно-правовими правилами інституту позовної давності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
2. Коцубин Ю. Проблемы применения исковой давности в трудовых спорах. Российская юстиция. 2003. №7. С. 32–36.
3. Чечот Д.М. Субъективное право и формы его защиты. Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1968. 72 с.
4. Добровольский А.А. Право на иск и право на удовлетворение иска. Вопросы развития и защиты прав граждан и социальных организаций. Калинин. 1978. С. 57–65.
5. Советский гражданский процесс / ред. М.С. Шакарян. М.: Юр. лит., 1985. 526 с.
6. Добровольский А.А. Исковая форма защиты права. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1965. 189 с.
7. Васильченко М.М. Заперечення проти позову. Учбовий посібник. Харків, 1973. ХЮІ. 43 с.
8. Рішення касаційного департаменту Урядового Сенату №83, 1888 р., № 11, 1882
9. Боровиковский А. Отчет судьи. Давность. С-Пб, 1892. 260 с.
10. Иоффе О.С. Советское гражданское право (курс лекций). Общая часть. Право собственности. Общее учение об обязательствах. Л.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1958. 512 с.
11. Головка А.А. Действие исковой давности в советском гражданском праве. Автореф. дисс. .... канд. юрид. наук. Харьков. 1953. 14 с.
12. Добровольский А.А., Иванова С.А. Основные проблемы исковой формы защиты права. М.: Изд-во Моск. ун-та, 1979. 159 с.

13. Алексеев С.С. Общая теория права: в 2-х т М.: Юрид. лит., 1982. Т. 2. 401 с.
14. Шевченко А.С. Охранительные правоотношения в механизме защиты субъективных гражданских прав. Механизм защиты субъективных гражданских прав. Сборник научных трудов Изд-во Яросл. ун-та, 1990. С. 27–36.
15. Бутнев В.В. Юридическая ответственность, охранительные отношения, гражданский процесс. Защита субъективных прав и советское гражданское судопроизводство. Межвузовский тематический сборник под ред. П.Ф. Елисейкина. Ярославль, 1977. Вып. 2. С. 90–96.

Гуйван Петро Дмитрович

СТРОКИ ЗАХИСТУ ПРАВА: МАТЕРІАЛЬНО-ПРАВОВИЙ І ПРОЦЕСУАЛЬНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТИ

У цій роботі здійснено доктринальне дослідження проблематики взаємодії матеріально-правових та процесуально-правових механізмів регулювання темпоральних проявів реалізації права особи на позов. Визначено особливості здійснення повноважень, закладених у охоронних правовідносинах, у процесуальній формі, яка є засобом їхньої реалізації. Встановлено, що у цьому полягає нерозривний зв'язок матеріального права з процесуальним: матеріальні охоронні відносини виникають і реалізуються паралельно з розвитком процесуальних. Зазначена специфіка їх розвитку та взаємного впливу.

Ключові слова: матеріальне право на позов, строк звернення до суду.

Гуйван Петр Дмитриевич

СРОКИ ЗАЩИТЫ ПРАВА: МАТЕРИАЛЬНО-ПРАВОВОЙ И ПРОЦЕССУАЛЬНО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТЫ

В этой работе осуществлено доктринальное исследование проблематики взаимодействия материально-правовых и процессуально-правовых механизмов регулирования темпоральных проявлений реализации права лица на иск. Определены особенности осуществления полномочий, заложенных в охранительном правоотношении, в процессуальной форме, которая является средством их реализации. Установлено, что в этом заключается неразрывная связь материального права с процессуальным: материальные охранительные отношения возникают и реализуются параллельно с развитием процессуальных. Указана специфика их развития и взаимного влияния.

Ключевые слова: материальное право на иск, срок обращения в суд.

Guyvan Petro

TERMS OF PROTECTION OF THE RIGHT: SUBSTANTIVE LEGAL AND PROCEDURAL LEGAL ASPECTS

In this work, a doctrinal study of the problems of the interaction of substantive and procedural legal mechanisms for regulating temporal manifestations of the realization of a person's right to claim is carried out. The features of the implementation of the powers enshrined in the protective legal relationship in the procedural form, which is a means of their implementation. The study is very relevant, since there is no unity in national legislation and scientific doctrine as to what legislation should mediate the mechanism for applying for judicial protection, including in the temporal plane. As a result, we have numerous cases when, in the regulation of protective relations, the law unjustifiably qualifies the periods of limitation as a matter of fact as periods of time for going to court, which should qualify as a lack of legislative regulation. Indeed, in essence, the indicated periods of time, which the law qualifies as terms for going to court, are periods when the victim has a substantive right to bring a claim, that is, a legal action.

The substantive relationship to the protection of the right is implemented in procedural form by appeal to the jurisdictional authority. The right to appeal to the court for protection is understood as the right to file a lawsuit in a procedural sense, that is, the right of the person concerned to institute legal proceedings for the consideration and resolution of a particular dispute. The right to appeal to the court is separated from the subjective substantive law: the interested person can apply to the court for protection regardless of whether it is in substantive relations with the defendant, whether his right is violated, the substantive law needs to be protected. The presence or absence of substantive law of the person, the fact of his violation by the defendant is established already when the dispute is considered on its merits. The paper proves the thesis that the realization of a person's procedural right to go to court directly determines the realization of the right guaranteed by law to the judicial protection of the material right or interest violated.

The public legal purpose of justice is, in particular, the establishment of a real legal status of participants in a controversial relationship. Therefore, even with the refusal in the lawsuit to the parties to the dispute, and sometimes to third parties, it is important to achieve certainty in this matter. Therefore, the answer to the following questions should be clearly followed from the court decision: 1) did the plaintiff at the time of the violation belong to the regulatory subjective substantive law for which he applied? 2) Has this right been violated in the manner indicated by the applicant? 3) Is the defendant an offender? 4) Is the protection of the material rights violated by law? This means that the jurisdictional authority must in all circumstances clarify all the circumstances relating to the questions raised. The exercise of the powers enshrined in the protective legal relationship takes place in a procedural form, which is a means of exercising them. This, in fact, is the inextricable link between substantive law and procedural law: material protective relations arise and are realized in parallel with the development of procedural law.

Key words: substantive right to claim, term of appeal to court.